

Українська Греко-Католицька Церква

ВІСНИК ПАРОХІЇ

Храму Преображення ГНІХ м. Львова

“Щоб усі були одно...” Ів. 17 (21)

Число 4(248)

виходить з 1998 року

червень 2010 Р. Б.

26 червня - День мирянина

7 липня - Різдво Івана Хрестителя

12 липня - Первоверховних апостолів Петра і Павла

Пастирське звернення Архiepіскопа Львівського

Кир ІГОРЯ з нагоди Дня Мирянина

Високодостойні сестри і брати Львівської Архiepархії, насамперед вітаю усіх вас з днем мирянина, мирянина-християнина, що щиро пізнає мету життя на землі. Особа, котра не знає для чого живе на землі, така людина надзвичайно бідна і гідна жалю. І на жаль, багато із людей дивляться на своє життя дуже короткозоре: вважають, що з їхньою смертю все закінчується. Господь, що вдихнув свого духа першій людині (пор. Бут 2,7), він дав їй вічне життя, а Дух Господній не вмирає. Не помиляється той, хто вірить у безсмертне життя після того, як людське тіло припиняє життя на цьому світі. В це вірили й вірять мільйони людей! Добрий християнин використовує своє життя на землі не для розваг та видовищ, але готується до зустрічі з Христом, щоб отримати оправдання його дарами та бути вічно щасливим. Усі бажають жити вічно, але не всі приготуються до вічного щасливого життя. Якраз! Готовність полягає в тому, щоб відкидати всяке зло, а чинити добро перед Богом. А Господь знає нас з нашого нутра, до якого глибоко проникає (пор. Євр 4,12-13). Він знає кожну нашу думку, кожне порушення нашої волі, бажання, слова, діла, опущення та нехоті. Перед Господом нічого не скриємо, хоч багато людей вважають, що те, що діється в глибині душі ніхто не знає і воно не підлягає осуду. Але, це - неправда, самозаспокоєння. Сам Христос, Божий Син, сказав: «З нутра бо, з серця людини, виходять недобрі намісли, розпуста, злодійство, вбивство, перелюби, загребушість, лукавство, обман, безсоромність, заздрий погляд, наклеп, бундючність, безглуздя. Уся ця погань виходить із нутра, й оскверняє людину» (Мр 7,21-23). Коли так сказав Господь, то він знає що діється в серці людини. Перед Богом немає нічого таємного, нічого укритого, усе виставлене як на долоні, усе йому знане.

Кожен християнин та християнка мають можливість освятити свою душу й бути спасеними. Тому Спаситель звертався до юнака: «Якщо хочеш бути досконалим» (Мт 19,21). Значить усім можлива досконалість, праведність, а з нею спасіння й вічне щастя. Це - наш найперший обов'язок: пізнавати, любити Бога та сумлінно виконувати його волю. Вірні нашої Архiepархії, усі люди мають можливість, якщо тільки забажають, щиро від усієї душі освятитися і спастися. Багато наших прабатьків, дідусів, бабусь, батьків і матерів, сестер та братів досягнули спасіння, і тепер вічно щасливі. Так, ми пам'ятаємо про блаженного дяка Прийму Володимира із с. Страдч, котрий⁴ з любові до ближніх, священника своєї парафії та з любові до свого народу, був розстріляний солдатами радянської армії, їм, радянським поплічникам, нічого не завадило жорстоко вбити невинних священника та дяка, котрі поверталися від смертельно хворої жінки, якій несли духовну поміч: сповідь та святе Причастя. Так, це - блаженний муж, простий молодий селянин, котрий любив Бога, своїх рідних, свій народ та Церкву. Очевидно, бажав жити, бо він був молодий, хотів виховувати

дітей й служити людям. А куля ворога-нелюда перервала його життя, це кулі, часто тих, хто тепер так голосно розписується і пишається перемогою над ворогами. Знаємо, як багато злочинів поповнювали радянські воїни, знущаючись над невинними людьми. Знане вбивство радянськими воїнами польських офіцерів в Катині, а таких «кати́ней» повно і вбивств невинних жертв радянськими військовими, - тисячі. Звичайно, що було багато добрих воїнів і офіцерів, але не бракувало жорстоких катів, котрі розстрілювали невинних дітей, жінок, дідусів та бабусь. Всі злочини людей, всі гріхи будуть виявлені на Страшному суді. Добре було би, щоб ті, хто пишається перемогою, насамперед, перепросили інші народи за скоєні злочини, а таких злочинів надзвичайно багато за радянськими військовими. Добре було б, щоб ті, хто розгромили неприятельські війська, говорили тепер про завоювання миру, а не наголошували на перемозі. Мир - важливіше, ніж перемога.

Хай Божий мир панує у людських душах та людських серцях. Хто не живе в мирі з Богом, такі особи ворожо наставлені до Господа, хоч не мають зброї, війська та відповідної тактики.

Закликаю мирян нашої Архиепархії до щирої молитви, до частого Покаяння та прийняття Господа до свого серця у Святому Причасті. Молитвою до Бога зможемо випросити всякого добра, зможемо і себе, також інших зробити друзями, мирними та люблячими людьми Бога та ближніх. Хай Господь благословить нам поступати взаємно у мирі та любові! Пресвята Богородице, вчини нас синами та дочками Небесного Отця. Святі та блаженні нашої Архиепархії, моліться до Господа за спасіння наших душ! Усіх сердечно вітаю та огортаю християнською любов'ю, хто є мирянами нашої, Львівської Архиепархії УГКЦ. Хай Господь благословить вас рясними духовними дарами!

Усіх заохочую, щоб взяли активну участь у прощі до с. Страдч, де спочивають тлінні останки блаженних, о. Миколи Конрада і дяка Володимира Прийми.

Прийміть моє благословення та щире вітання в пам'ятний день пошани для мирян! Дякую усім вам за ваші молитви, працю, старання, щирі любов та прив'язання до своєї Церкви, свого народу та України! Хай ім'я Господнє благословиться вашим життям!

Благословення Господнє на Вас!

В УГКЦ відбудеться перший вебінар

У вівторок, **29 червня**, о 16.00 в УГКЦ відбудеться **перший вебінар**. Серію онлайн-семінарів Церква розпочне вебінаром на тему «Єдність між православними і греко-католиками у богословській візії Патріарха Йосифа (Сліпого)». Його проведе директор Інституту історії Церкви Українського католицького університету о. д-р Андрій Михалейко.

Як зазначив Папа Венедикт XVI у Посланні з нагоди 44 Дня засобів масової інформації, «у цифровому світі повинно бути видно, що турбота люблячого нас Бога в Христі не є чимось, що належить до минулого або навіть ерудиційною теорією, а конкретно і реальною дійсністю. Душпастирство в цифровому світі насправді повинно показати людям нашого часу і загубленого нинішнього людства, що "Бог є близько, що у Христі ми всі належимо один одному».

Метою започаткування вебінарів є проповідкування Євангелії за допомогою новітніх технологій. Першим вебінаром УГКЦ відкриє цикл онлайн-семінарів, присвячених історії Церкви. Також готується серія вебінарів з морального богослов'я.

Усі вебінари будуть заархівовані, а відтак – опубліковані на сайті та доступні для перегляду в будь-який час. Побажання щодо організації та тематики вебінарів просимо висловлювати на форумі УГКЦ за цим посиланням: forum.ugcc.org.ua/viewtopic.php?f=2&t=1875.

Усіх зацікавлених просимо з власної скриньки надіслати на адресу: webinar@ugcc.org.ua лист із заголовком: **Ресстрація на Webinar**. У тілі листа вкажіть ваше ім'я та прізвище. Перед початком вебінару ви отримаєте на вашу електронну адресу посилання для підключення.

Вебінар триватиме біля години. Наступний вебінар УГКЦ відбудеться у липні цього року і стосуватиметься Львівського псевдособору 1946 року.

Довідка. Вебінар – це онлайн захід, на якому один чи декілька спікерів можуть провадити через Інтернет або корпоративну мережу семінари, зустрічі, наради для групи від кількох людей до кількох тисяч учасників. Вебінари можуть містити сеанси голосувань і опитувань, що забезпечує цілковиту взаємодію між аудиторією та ведучим. Під час вебінару відповідне програмне забезпечення дозволяє бачити, чути спікера та у текстовому варіанті ставити йому свої запитання.

Департамент інформації УГКЦ

Дари Святого Духа*(Продовження. Початок у попередньому номері)*

Великий тягар падає на плечі людини, що, не слідкуючи за своїми діями, побажаннями і словами, чинить зневагу Святому Духові. Такій людині, за словами євангеліста Матея, навіть закрита дорога покаєння, бо гріхові вічному підпадає (Мр.3,29). Уникнути такої участі вона може лише тоді, коли всеціло віддасться на волю Богу і дію Святого Духа. Такій людині Всемиловитий Господь дарує можливість мати відкритий розум на розуміння Святого Писання (Лк.24,45), а, відтак, віддатися всеціло на дію Його благодаті, щоб завжди Бога прославляти у всьому.

Ніколи не наразитися на гріх богозневаги та людина, яка живе молитовним життям. Це не йде мова про постійне стояння на колінах, чи про приписні молитви ввечері і вранці, чи особливі молитви за певних ситуацій, - вони лише сходження до цього молитовного життя. Коли ж людина дбає про постійний зв'язок з Господом, всі свої наміри, дії і обставини поручає Богові, не приймає без Господа рішення, а просить ради і очікує Його благословення, такій людині відкривається дія Святого Духа миром і спокоєм, а, найголовніше, спрагою до бесіди з Богом.

Велика справа – довіра. Та за нею завжди поспішає зрада, обман, підступність і заздрість. Тому частенько людина мусить скривати свої почуття чи обставини від оточення. Але є Той, кому можна себе довірити, відкритися Йому, бо Він і так нас знає і бачить. І не тільки бачить, але готовий поспішати на поміч і розв'язувати складності сьогодення. Та самої довіри трохи замало, щоб користати з Божої допомоги. «Якщо око твоє буде чисте, все тіло твоє буде світле» (Мт.6,22) – ця євангельська істина зобов'язує людину пам'ятати, що діалогу з Господом може досягнути людина з чистим серцем. Про свою чистоту нічим іншим не може вона посвідчити, як лише власним довір'ям Божому слову. Хто ж довіряє Отцеві, то знає, що Господь вимагає від своїх дітей послуху. Повна довіри і послуху Богові людина слухає Сина Божого і чинить як Він велить: « Ваше світло хай світить перед людьми, щоб вони бачили ваші добрі діла, та прославляли Отця вашого, що на небі»(Мт.5,16).

Щоденною потребою для земного життя дух неправди звів людину на манівці. Запровадив в глухі гріховні тенета настільки, що вона зовсім забула слова Спасителя: «Бог має силу всякою благодаттю вас збагатити, щоб ви, мавши завжди в усьому всілякий достаток, збагачувалися усяким добрим вчинком»(II Кор.9,8). Відсторонивши від себе довіру Богові, людина перейняла на себе всі тяготи нинішнього дня. За своїм недовір'ям до ближнього стала ненаситною у своїх домаганнях щодо оточення. Своєю скупістю і захланністю, ненаситністю і бажанням перевищити всіх, опинилася на краю духової прірви, про яку говорить Мудрець: « Ми наповнилися беззаконням в стежках погибелі і ходили в непрохідних пустинях. Доріг же Господніх ми не впізнали. Чим корисною була для нас гордість? Або багатство з величанням, що воно нам віддало? Все те минуло як тінь... що пробігає... в нашій злобі будемо вигублені. Бо надія безбожних як порох несений вітром... як полова» (Мудр.5,7-10,14).

Гріхом проти Святого духа є безнадійність на Боже милосердя. Заражену таким гріхом людину не турбує крадіж, грабіж, шахрування, задержання платні, утискування бідних, та порушення права і правди взагалі. Така людина завжди повна заздрості, коли бачить успіх ближнього і залишається закаменілою в гріхах, не приймаючи до уваги напіннення ближніх. Про таких людей апостол Яків каже так: «Кожний випробовується власною пожадливістю, що затягує і вловлює. Пожадливість дає зачаток і породжує гріх, а вчинений гріх породжує смерть» (Як.1,14-15). Хто не витримав спокуси пожадливості, для нього так просто звільнитися від конкуренції чоловіківбивством, без найменшої грижі сумління такий суб'єкт легко покривдить навіть вдову чи сироту. Засліпленому своєю жадібністю і ненаситністю йому байдуже, що нерозкаяність аж до смерті – гріх проти Святого Духа.

Надмірна надія на Боже милосердя також є гріховним станом людської душі. Спокусник частенько провокує людину далекоглядними планами, спокушає на збагачення не сумлінною працею, а крутіством і легким здобутком., чи різного роду виграшами. А людина ж, по своїй наївності, саме з такими просьбами апелює до Господа не усвідомлюючи, що спокушена захланністю сильними цього світу. У відповідь на спокуси злого духа краще нам озброїтись, знову ж таки, словами Господа: «Не завидуй злим людям, не бажай бути з ними, бо їхнє серце говорить про здирство, а їхні уста мовлять про зло»(Пр.24, 1-2).

У двадцятому столітті ожила нова тенденція в християнстві – встигати за світом і йому преподобатись, йти в ногу з новітньою історією і набувати нових ознак, серед яких лідерство. Різні християнські угруповання, центри, інститути, захоплені ідеєю лідерства, спокушаються ним, щоб відшукати, на їхню думку, «правдивих» осіб, що допоможуть пережити духовну кризу в Церкві. Мало

того, стараються ідею лідерства приписати самому Ісусові Христові, дарма, що за тим також гріх проти Святого Духа. Гріх, бо за лідерством обов'язково тягнеться гріх гордині.

Христос бажає, щоб повсякчасно ми пам'ятали на Його слова: « Навчіться від Мене, бо Я лагідний і смиренний серцем.»(Мт. 11,29), «Хто найменший поміж усіма вами, той – великий»(Лк. 9,48). «Хто себе вивищить, той буде принижений, а хто себе принизить, той буде вивищений»(Мт. 23,12). «Золоту проба – вогонь, а бездоганному – горно пониження»(Сир. 2,5).

Світ занадто спотворив ідею лідерства, щоб ми сьогодні своє відношення до Бога вимірювали такою мірою. Перетворив цю ідею у змагання за перші місця і домінування серед інших. Відкрив через цю ідею дорогу гріху підступності і лукавства, підлабузництва і підкупу, панування та інших пороків душі. Забуті і знецінені природні здібності людини, її працелюбність і відповідальність, повага і настирливість. Такому лідерству альтернативою є Господня покора: « Христос, існуючи в Божій природі, не вважав посяганням бути рівним Богові, а применшив Себе Самого, прийнявши вигляд раба, ставши подібним до людини. Подобою явився як Людина, Він принизив Себе, ставши слухняним аж до смерті, смерті ж – хресної» (Фил. 2,6-8).

«Вистерігайтесь нерозумних змагань, і родоводів, і спорів, і суперечок про Закон, - бо вони не корисні й марні. Людини-еретика, по першій і другій наставленні, вірикайся, знавши, що зіпсувся такий та грішить, і він сам себе засудив» (Тит.3,9-11) – цими словами остерігаймося марних розмов, щоб не грішити і не спокушати Святого Духа.

Парох

ПРО ВСТАНОВЛЕННЯ ПОСТУ СВ.. АПОСТОЛІВ

Піст святих апостолів дуже давній, бо сягає перших віків християнської віри. З IV століття маємо про нього свідчення святого Атанасія Великого і святого Амвросія Медіолянського, а з V ст. святого Льва Великого і Теодорета Кирського. Найдавніше свідчення про Петрівку дає нам святий Атанасій Великий († 373). У своєму листі до цісаря Констанція, де скаржитися на переслідування від аріан, він пише: "У часі тижня після святої П'ятдесятниці народ, що зберігав піст, вийшов на цвинтар молитися". "Господь так вирішив, — каже святий Амвросій († 397), — щоб ми брали участь в Його муках в часі Чотиридесятниці, так, щоб і раділи ми Його воскресенням під час П'ятдесятниці. Ми не постимо в П'ятдесятниці, тому що в ті дні сам Господь перебував з нами... Бути разом з Христом — це наче пожива для християн. Тож у часі П'ятдесятниці ми живимося Господом, що з нами перебуває. Після тих днів, коли Господь піднісся на небо, ми знову постимо" (Бесіда. 61).

Святий Лев Великий († 461) говорить: "Після празника П'ятдесятниці піст особливо необхідний, щоб його подвигом очистити наші думки і стати гідними дарів Святого Духа... Тому то установлений незмінний і спасенний звичай, щоб після святих і радісних днів, що їх празнуємо в честь Господа, який воскрес із мертвих і потім піднісся на небо, і після прийняття дару Святого Духа, — приходив подвиг посту" (Бесіда. 74 і 76).

Паломниця С. Етерія (кінець IV ст.) у своєму щоденнику згадує, що наступного дня після празника П'ятдесятниці починався піст. В Апостольських постановах (IV ст.) сказано: "Після П'ятдесятниці празнуйте одну седмицю, а потім зберігайте піст, бо справедливість вимагає, щоб радіти після одержання дарів Божих і постити після відпочинку тіла".

Із свідчень IV сторіччя виходить, що в Олександрії, Єрусалимі й Антіохії піст Апостолів був пов'язаний з П'ятдесятницею, а не з празником святих апостолів Петра й Павла. У перші століття після П'ятдесятниці був звичайно один тиждень радості, тобто загальниця, а потім один тиждень посту. Про Петрів піст згадується в канонах царгородського патріарха Никифора (806-815). В уставі святого Теодора Студита сказано про Чотиридесятниці святих апостолів. Симеон Солунський († 1429) так пояснює мету цього посту: "Піст апостолів слушно встановлений в їхню честь, бо через них ми одержали дуже багато благ і вони є для нас прикладом і вчителями посту... Ми, згідно з Апостольськими постановами, що їх уклав Климент, після Зіслання Святого Духа один тиждень празнуємо, а потім у наступному тижні постом віддаємо честь апостолам, що навчали нас постити".

ДО УВАГИ ПАРОХІЯН

31 травня 2010 року Божого відбулися парохіяльні збори громади нашої парохії Преображення ГНІХ. В присутності усіх священослужителів, псалмопівців, церковного причету, і, на жаль, при невеликій кількості парохіян і прихожан парох розпочав збори, даючи оцінку служінню як священників і дяків при церкві, так і прислузі.

Зазначив, що душпастирська праця священослужителів оцінюється як добра. Старанність щодо богослужінь, проповіді - на належному рівні, добра підготовка до тайнодійств - і надалі буде прерогативою у праці священників. Пасторальна второпність у сповідях і житейських порадах - є святим обов'язком священослужителів.

Подяку заслужили дирекція СШ № 62 на чолі з директором п. Михайлом Марциняком. За браком приміщення в парохії, в приміщенні школи сестри – катехитки прав. Анни проводять катехизацію дітей у позаурочний час. Саме у цій школі привітно зустрічають дітей нашої спільноти „Човен любові”, де й проходять їхні зустрічі. І для театрального гуртка, і для репетиції хору там також відкриті двері, а це вагома поміч у життєдіяльності нашої парохії.

Священиками і парохіянами високо оцінене служіння наших сладкопівців - п. Ярослава Біловуса, п. Богдана Матвіїва і п. Степана Ростоцького. Щиросердечна дяка регентові і солістці нашого хору "Родина" вельмишановній п. Ярославі Крилошанській і всім хористам, що дбають про красу церковного співу. Гарною прикрасою суботніх богослужінь є спів чоловічого ансамблю під керівництвом професора національного університету ім. Івана Франка кафедри музикознавства п. Михайла Телюка.

Щира подяка організаторам святкових подій у парохії. На високому рівні проводилися святочні заходи з нагоди престольного празника, свята св. Миколая, Різдвяних і Великодніх свят. До речі, свято св. Миколая показало правдиву християнську жертвовність парохіян і прихожан. В імені парохіян і прихожан - щира вдячність організаторам і учасникам фестивалю „Великодні дзвони”, що вже вшосте проводилися у нашій парохії.

Храм наш завжди чистий і акуратний. А це є свідоцтво любові наших сестриць і братчиків до Господа і Божого дому. Хай Всемиловитий Бог, Духом Святим надихає їх і надалі бути відповідальними за свою працю при святині. Гарно прибраний храм квітами - це ще один штрих, який підкреслює любов до Божого дому. Щиросердечна подяка п. Ірині Стасині з родиною, її співпрацівникам, а також парохіянам за їхню жертвовність, за те, що так чудово прикрашають наш храм.

Учасникам парохіяльних зборів зачитано пропозиції щодо подальшої життєдіяльності в парохії.

Вирішено:

- 1. На прохання вірних нашого храму запровадити дитячу Божественну Літургію щонеділі і свята о 13. , вважаю, що можна це зробити. Таку практику розпочнемо з першої неділі місяця вересня.**
- 2. Диякону Сергію поручається усистематизувати зустрічі з вівтарною дружиною. Прийняти до відома статут вівтарної дружини і скласти програму зустрічей з учасниками.**
- 3. Приготувати анкету парохіянина. Молодіжною групою „Тавор” разом із духівником о. Ростиславом розпрацьовується така анкета, призначена на зближення вірних до парохіяльної діяльності і активного життя в парохії, а також для кращого спілкування вірних з священниками.**
- 4. Відповідальність за організацію прощ при парохії, за власним бажанням, бере на себе - о. Ростислав. Супроводжувати самі поїздки будуть, за його просьбою, всі священники парохії.**
- 5. Розпрацювати практику передподружніх навчань при парохії на початок 2011 року, зокрема на кожний квартал. Інформацію подати на дошці оголошень.**
- 6. Започатковуються зустрічі молодих подруж при храмі. Пароху зобов'язується напрацювати теми зустрічей і розсилка запрошень. Розпочати такі зустрічі з 1 вересня 2010 року Б.**

7. Відроджуємо Біблійні зустрічі. До жовтня 2010 року прошу активних осіб заявити про свою готовність брати участь у цих зустрічах о. Богдану Котлінському.

8. Катехитами при парохії і надалі залишаються сестри катехитки прав. Анни і п.Олександра Сабара.

9. При парохії започатковується організація „Матері в молитві". Координатором цієї організації при парохії призначена п. Олександра Береза. Перша зустріч відбудеться 1 вересня о 16 годині у храмі. П. Олександра вивчає досвід існуючих спільнот, її контактний телефон - 0978042421.

10. Завершити реставраційні роботи даху. Надалі співпрацювати з майстрами які перекривали куполи храму. Роботи розпочати з 15 червня. П. Ігорю Шедному посприяти у придбанні дерев'яного матеріалу.

11. Скласти подяку голові міської ради та депутатам за виділені кошти на реставрацію вікон у храмі. Сприяти майстрам, які виконуватимуть роботу по заміні вікон, яку спонсорує міська рада.

12. Після завершення роботи на даху найняти дизайнера і впорядкувати городець біля храму.

13. Першочерговим завданням по закінченні реставраційних робіт на даху храму переобладнати систему озвучення.

14. Переобладнати опалення у захристіях, погодивши документацію у відповідних органах.

15. До престольного празника обновити Інтернет-сторінку парохії.

16. З наступного року внести зміни в порядок уділення тайнства вінчання. Початок уділення шлюбів у суботу - о 11.30. Тривалість тайнодійства - одна година.

17. З місяця вересня по завершенні всіх недільних літургій парох проводитиме катехизацію.

18. Обрано і заприсяжено склад нового церковного братства.

Список церковного братства парохії від 31 травня 2010 року Божого:

1. п. Ігор Шедний

2. п. Роман Могитич

3. п. Юрій Михальчук

4. п. Борис Стадник

5. п. Степан Піка

6 п. Наталія Москаль

7. п. Зоряна Стефанишин

8. п. Любомир Гуменюк

9. п. Марія Савчук

10. п.Олександр Береза

Вибрані особи з парохіяльної громади заприсяжені перед парохом і церковною громадою 20 червня 2010 року Божого. Згідно присяги вони прийняли відповідальність дорадчого голосу в адміністративній і господарській діяльності парохії строком на п'ять років.

Розклад БОГОСЛУЖІНЬ

6.7.2010 19⁰⁰ Всеношне богослужіння.

7.7.2010 Різдво славного пророка, Предтечі Івана Хрестителя
7⁰⁰, 9⁰⁰, 18⁰⁰ Святкові Божественні літургії

11.7.2010 19⁰⁰ Всеношне богослужіння.

12.07.2010 Первоверховних Апостолів Петра і Павла.
7⁰⁰, 9⁰⁰, 11⁰⁰, 18⁰⁰ Святкові Божественні літургії

м. Львів, 79008
вул. Краківська, 21
тел. (0322)272 10 53

Дякуємо за увагу до Вісника.
Нехай благословить Господь
тих, хто долучився до його випуску.

e-mail: preobraz@is.lviv.ua
www.is.lviv.ua/~preobraz